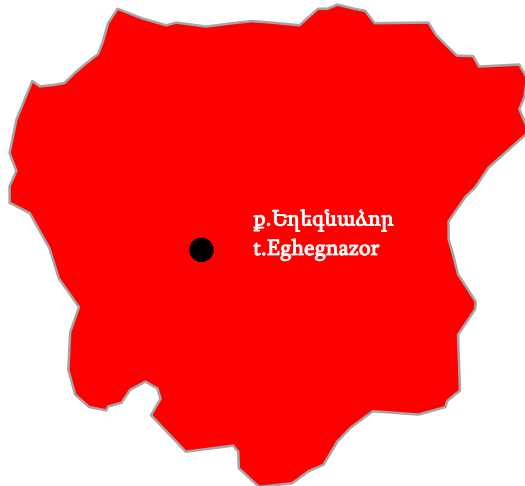

ՀՀ ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՄԱՐԶ RA VAYOTS DZOR MARZ

<i>Մարզկենտրոնը՝</i> ք. Եղեգնաձոր	<i>Marz centre</i> Eghegnadzor town
--------------------------------------	--

<i>Տարածաշրջանները՝</i> Վայք Եղեգնաձոր	<i>Territories</i> Vayk Eghegnadzor
<i>Քաղաքները՝</i> Եղեգնաձոր Վայք Ջերմուկ	<i>Towns</i> Eghegnadzor Vayk Jermuk

Տարածքը Territory	2 308 քառ. կմ/ sq.km
ՀՀ տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը Territory share of the marz in the territory of RA	7.8 %
Համայնքներ, 2017թ. տարեկգրի դրությամբ Communities, as of the beginning of 2017	29
Քաղաքներ Towns	3
Գյուղեր Villages	52
Բնակչության թվաքանակը 2017թ. տարեկգրի դրությամբ Population number as of the beginning of the year, 2017	50.3 հազ. մարդ/ ths. person
<i>այդ թվում՝</i> <i>of which:</i>	
քաղաքային urban	17.6 հազ. մարդ/ ths. person
գյուղական rural	32.7 հազ. մարդ/ ths. person
ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը Share of marz population size in RA population size	1.7 %
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը Share of urban population size	35.0 %
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր Agricultural land	190 314.2 հա/ ha
այդ թվում՝ վարելահողեր of which: arable land	15 942.6 հա/ ha

ՀՀ Վայոց ձորի մարզը գտնվում է հանրապետության RA Vayots Dzor marz is situated in yhe Southern part of the հարավային հատվածում: Մարզը պետական սահմանով Republic. In the South borders with Nakhijevan, in the North հարավում սահմանակից է Նախիջևանին, հյուսիսում՝ it borders with RA Gegharkunik marz, in the East – RA ՀՀ Գեղարքունիքի մարզին, արևելքում՝ ՀՀ Սյունիքի Syunik marz and in the West – RA Ararat marz. մարզին և արևմուտքում՝ ՀՀ Արարատի մարզին:

ՀՀ Վայոց ձորի մարզը շրջապատված է բարձր լեռ- Vayots dzor is surrounded with high mountains, water- ներով, ջրբաժան լեռնաշղթաներով, որոնք յուրահատուկ separately mountain ranges, that being original natural banks բնական պատնեշներ հանդիսանալով նրա և հարևան between its and neighbouring territories, turn that into a տարածքների միջև, այն դարձնում են աշխարհագրական geographical single whole. մի ամբողջություն:

ՀՀ Վայոց ձորի մարզն ունի կենդանական և բուսական բազմազան աշխարհ: Տարածքի 5.7 %-ը կամ 13 240.1 հա կազմում են բնական անտառները:

Արտակարգ խայտաբղետ է մարզի մակերևույթը: Հրաբխային ուժերը, երկրաշարժերը, Արփա գետի և դրա վտակների ջրերն առաջացրել են տարբեր ուղղություններով ձգվող բազմաթիվ լեռնաշղթաներ՝ մեծ ու փոքր գագաթներով, խորհրդավոր ձորեր, լեռնանցքներ, սարահարթեր, գոգավորություններ, դաշտեր, մարգագետիններ և բնական բազմապիսի կերտվածքներ, որի ամենավառ օրինակն է Ջերմուկի հիասքանչ ջրվեժը (60 մ):

ՀՀ Վայոց ձորի մարզի կլիման ընդհանուր առմամբ ցամաքային է՝ ցուրտ կամ չափավոր ցուրտ ձմեռներով և շոգ կամ տաք ամառներով: Օդի առավելագույն ջերմաստիճանը հարավային շրջաններում հասնում է +41°C-ի, իսկ բացարձակ նվազագույնը՝ -35°C-ի: Տեղումները կազմում են տարեկան 300-ից 700 մմ:

2016թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները հանրապետության համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

➤ արդյունաբերություն՝	1.1 %
➤ գյուղատնտեսություն՝	2.5 %
➤ շինարարություն՝	1.8 %
➤ մանրածախ առևտուր՝	0.4 %
➤ ծառայություններ՝	0.5 %

Մարզի տնտեսության ընդհանուր ծավալում գերակշռող գյուղատնտեսությունն է: Գյուղացիական տնտեսությունները հիմնականում զբաղվում են անասնաբուծությամբ, որի արտադրանքը կազմել է գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի ծավալի 64.5 %-ը: Գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի ծավալում որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև թռչնաբուծությունը, խաղողագործությունը, պտղաբուծությունը և բանջարաբուծությունը:

Արդյունաբերության ոլորտում հիմնականում զարգացած են ոչ ոգելից ըմպելիքի՝ «Ջերմուկ» հանքային ջրերի և խաղողի գինու արտադրությունները:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային և էլեկտրատրանսպորտով (ճոպանուղի): Մարզով է անցնում ՀՀ-ն Իրանի հետ կապող ավտոմայրուղին, որն էական դեր ունի մարզի տնտեսության հեռանկարային զարգացման գործում:

Մարզում ակնհայտ են ներքին և արտաքին զբոսաշրջության զարգացման մեծ հեռանկարները:

Եղեգնաձոր քաղաքը (2017թ. տարեկազմին՝ 7.6 հազ. բնակիչ) համարվում է պատմական Սյունիքի հնագույն բնակավայրերից մեկը և գտնվում է Երևանից 123 կմ հեռավորության վրա:

Եղեգնաձոր քաղաքի տնտեսության ընդհանուր ծավալում գերակշռող ոլորտներն են արդյունաբերությունն ու շինարարությունը:

Արդյունաբերության ոլորտում հիմնականում զարգացած են խաղողի գինու, էլեկտրասարքավորանքի արտադրությունները, որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև պատրաստի մետաղե արտադրատեսակների արտադրությունները:

Վայք քաղաքը (2017թ. տարեկազմին՝ 5.7 հազ. բնակիչ) գտնվում է Երևանից 132 կմ, մարզկենտրոնից՝ 16 կմ հեռավորության վրա:

Վայք քաղաքի տնտեսության հիմնական ճյուղն արդյունաբերությունն է: Հիմնականում զարգացած են հանքային ջրերի և ոչ ակտիվային խմիչքների, շինանյութ-

Vayots dzor marz has varied fauna and flora. Natural forests comprise 5.7 % or 13 240.1 ha of territory.

Voyots dzor surface is extraordinary variegated. Volcanic forces, earthquakes, waters of Arpa river and its tributaries raised numerous mountain ranges stretching by different directions with big and small tops, mysterious canyons, mountain passes, plateaus, concavities, fields, meadows and natural varied buildings, the most bright example of which is Jermuk wonderful waterfall (60 m).

The Vayots dzor climate on the whole is continental with cold or moderate cold winters and hot or warm summers. The highest possible air temperature reaches +41°C in southern districts, and the exceptional minimum temperature reaches - 35° C. Precipitations comprise 300-700 mm.

In 2016 the share of economy main branches of RA Vayots Dzor marz in total volume of correspondent branches of the republic comprised

➤ industry	1.1 %
➤ agriculture	2.5 %
➤ construction	1.8 %
➤ retail trade	0.4 %
➤ services	0.5 %

In total volume of marz economy the prevailing is agriculture. Peasant farms mainly deal with cattle-breeding, the production of which comprised 64.5% of volume of gross agricultural product. The aviculture, winegrowing, fruitgrowing and vegetablegrowing have certain share in the volume of gross agriculture produce.

The production of non-alcoholic beverages (in particular, Jermuk mineral water) and wine are mainly developed in the industry field.

Freight and passenger transportations in the marz are implemented by road transport and electric transports (cableway). The motor highway connecting Armenia with Iran goes through marz that plays an essential role in the perspective development of marz economy.

There is a great perspective, for internal and external tourism development in the marz.

Eghegnadzor town (as of the beginning of 2017 7.6 ths. inhabitants) is considered the one of Syunik ancient settlements and is situated in 123 km distance from Yerevan.

The main branches of economy of Eghegnadzor town are industry and construction.

The most developed branches in industry are grape wine, manufacture of electrical equipments, manufacture of fabricated metal products has some particular role in industry of the marz too.

Vayk town (as of the beginning of 2017 5.7 ths. inhabitants) is situated in 132 km distance from Yerevan and 16 km distance from marz centre.

The main branch of economy of Vayk town is industry. Especially production of mineral water, alcohol-free beverages, building materials and carpet making industry are

րի, ձեռագործ գորգերի արտադրությունները:

Ջերմուկ քաղաքը (2017թ. տարեկգրին՝ 4.3 հազ. բնակիչ) գտնվում է 2 070 մ բարձությամբ լավային սարավանդի վրա (հեռավորությունը Երևանից՝ 175 կմ, մարզկենտրոնից՝ 53 կմ): Ջերմուկը լայն ճանաչում ունի որպես առողջարանային քաղաք: Ճանաչված առողջարաններ են. «Ջերմուկ»-ը, «Նոր կյանք»-ը, «Գլաձոր»-ը, «Սղաջանյանի անվ. առողջարան»-ը և «Արարատ»-ը:

Քաղաքի անվանումը կապված է հանքային տաք աղբյուրների՝ ջերմուկների հետ:

Ջերմուկ քաղաքի տնտեսության առաջատար ճյուղը ոչ ոգելից ըմպելիքի, «Ջերմուկ» հանքային ջրի, արտադրությունն է:

developed.

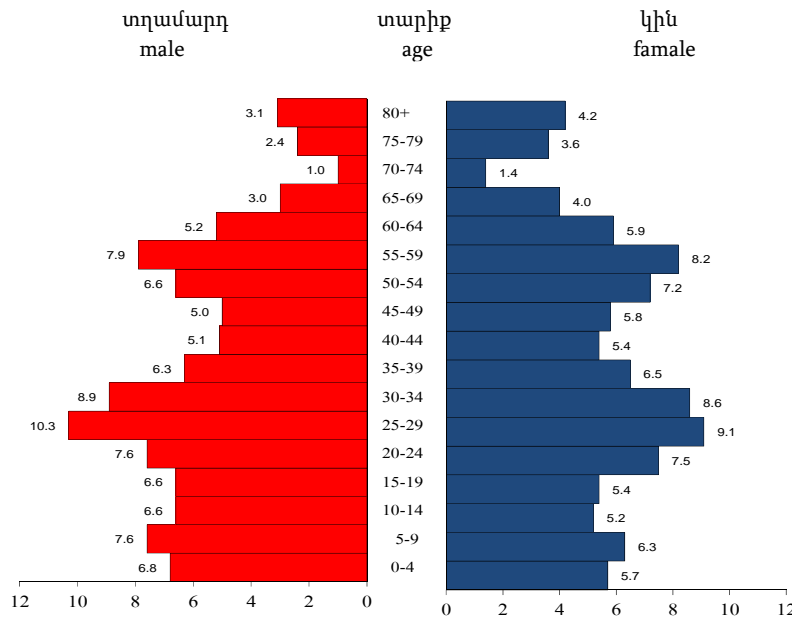
Jermuk town (4.3 ths. persons in the end of 2017) is situated on the lava plateau with the height 2 070 m (distance from Yerevan is 175 km, from marz centre – 53 km). Jermuk is widely recognised as a sanatorium town. The recognised sanatoriums are “Jermuk”, “Nor kyanq”, “Gladzor”, “sanatorium named after Aghajanyan” and “Ararat”.

The town name is related to mineral warm sources, jermuks.

The main branch of economy of Jermuk town is the production of non alcoholic beverages, “Jermuk” mineral water,.

ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԽՄԲԵՐԻ, 2017թ. հունվարի 1-ի դրությամբ DE JURE POPULATION BY AGE –SPECIFIC GROUPS, 2017 as of January 1

%

ՄԱՆՐԱԾԱՆ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ RETAIL TRADE UNITS

	Քանակը Number					
	2012	2013	2014	2015	2016	
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ, ընդամենը	227	231	313	303	301	Retail trade units, total
<i>այդ թվում՝</i>						<i>of which:</i>
խանութներ	159	167	249	258	250	Shops
կրպակներ	46	43	43	19	26	Kiosks
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	1	1	1	1	1	markets of agricultural produce
սպառողական ապրանքների շուկաներ	-	-	-	-	-	markets of consumer goods
առևտրի այլ օբյեկտներ	21	20	20	25	24	other trade units

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
EDUCATIONAL INSTITUTIONS

	Քանակը Number					
	2012	2013	2014	2015	2016	
Պետական նախադպրոցական	18	18	18	15	17	State pre-school
Պետական հանրակրթական	50	50	50	50	50	State general educational
Ոչ պետական հանրակրթական	1	1	-	-	-	Non-state general educational
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	7	7	8	8	8	Music and art school youth creative (cultural) centre
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական ¹	1	1	1	1	1	State preliminary vocational educational ¹
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	1	1	1	1	1	State middle vocational educational
Ոչ պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	2	2	2	1	1	Non-state middle vocational educational
Պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատության մասնաճյուղ	1	1	1	1	1	Branch of state higher educational
Ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական	1	-	-	-	-	Non-state higher educational

¹ Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

Including those middle vocational educational institutions, which implement preliminary vocational program.

ՔԱՂԱՔՆԵՐ
TOWNS/CITIES

Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2017թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ * Number of dejure population as of January 1, 2017, person *
Եղեգնաձոր	Eghegnadzor	7 606
Վայք	Vayk	5 688
Ջերմուկ	Jermuk	4 324

ԳՅՈՒՂԵՐ
VILLAGES

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2017թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ** Number of dejure population of January 1, 2017, person **
Եղեգնաձորի տարածաշրջան Eghegnadzor district			
1	Ագարակաձոր	Agarakadzor	1 434
2	Աղավնաձոր	Aghavnadzor	2 003
3	Աղնջաձոր	Aghnjadzor	426
4	Արենի	Areni	1 964
5	Ամաղու	Amaghu	-
6	Արտաբույնք	Artabuynk	1 160
7	Արփի	Arpi	1 201
8	Գետափ	Getap	2 413
9	Գլաձոր	Gladzor	2 546
10	Գնիշիկ	Gnishik	65
11	Մոզրով	Mozrov	126
12	Գողթանիկ	Goghtanik	195
13	Ելփին	Elpin	1 207
14	Եղեգիս	Eghegis	438
15	Թառաթումբ	Taratumb	501
16	Խաչիկ	Khachik	968
17	Հերմոն	Hermon	210
18	Արատես	Arates	-
19	Կալասար	Kalasar	-
20	Հորբատեղ	Horbategh	264
21	Հորս	Hors	263
22	Մալիշկա	Malishka	5 137
23	Շատին	Shatin	1 899
24	Չիվա	Chiva	827
25	Ռինդ	Rind	1 495
26	Սալլի	Salli	243
27	Վարդահովիտ	Vardahovit	212
28	Գետիկվանք	Getikvanq	-
29	Սևաժայռ	Sevajayr	27
30	Վերնաշեն	Vernashen	1 240
31	Քարագլուխ	Qaraglukh	834
Վայքի տարածաշրջան Vayk district			
1	Ազատեկ	Azatek	588

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2017թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ** Number of de jure population of January 1, 2017, person **
2	Արին	Arin	331
3	Արտավան	Artavan	296
4	Ախտա	Akhta	-
5	Բարձրունի	Bardzruni	399
6	Գնդեվազ	Gndevaz	769
7	Գոմք	Gomk	191
8	Զարիթափ	Zaritap	1 539
9	Զեդեա	Zedea	159
10	Կապույտ	Kapuyt	50
11	Հորադիս	Horadis	-
12	Խնձորուտ	Khndzorut	514
13	Կարմրաշեն	Karmrashen	238
14	Կեչուտ	Kechut	906
15	Հերիեր	Herher	770
16	Մարտիրոս	Martiros	594
17	Նոր Ազնաբերդ	Nor Aznaberd	125
18	Սարավան	Saravan	281
19	Ուիդեձոր	Ughedzor	-
20	Սերս	Sers	195
21	Փոռ	Por	135

* ՀՀ մարզերի քաղաքների բնակչության թվաքանակը ներկայացվել է ՀՀ 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող ընթացիկ հաշվառմամբ:

Population of town of the RA marzes is presented according to current statistics data based on population Census of 2011.

** ՀՀ մարզերի գյուղերի այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ գյուղերի կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» պետական վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 952 գյուղական բնակավայրերի մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ ամբողջությամբ ըստ մարզերի ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են ՀՀ արդարադատության նախարարության և ՀՀ կառավարության առընթեր ՀՀ ոստիկանության վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա (շեղումը՝ 01.01.2017թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +13.8%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գուղական համայնքների միջև խնդրո առարկա տեղեկատվության փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:

The sources of these data on RA rural communities are the state statistical reporting forms «Sex and age composition of rural population» provided by the rural communities on annual basis. According to those sources the sum total of de jure population of 952 RA rural settlements as a whole and by marzes has some deviation from the same data of current statistics of population, which are based on the data from administrative registers of RA Ministry of Justice and RA Police under RA Government (as of 01.01.2017 the deviation comprised +13.8% for the republic). The deviation is mainly stipulated by the absence of the system of exchange, comparing and checking in individual data level of the given information between rural communities.

**ՀՀ ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ
ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2016թ.
SOME SOCIAL INDICATORS OF DISTRICT COMMUNITY WITH 10 000
POPULATION IN RA VAYOTS DZOR MARZ, 2016**

	Ընդամենը Total	նրանցից՝ including:		
		կանայք ¹ women ¹	տղամարդիկ ¹ men ¹	
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 150	4 850	Population, person
Ծնվածներ, մարդ	125	59	66	Births, person
Մահացածներ, մարդ	102	45	57	Deaths, person
Ամուսնություններ	70	X	X	Marriages
Ամուսնալուծություններ	8	X	X	Divorces
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակավայրերում, քառ.մ	39.4	X	X	Total area of housing stock provided per inhabitant, square metre
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝				Education sphere, attendance to educational institutions, person
նախադպրոցական	214	98	116	pre-school
հանրակրթական	1 249	584	665	general schools
Էրաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	234	154	80	musical, art schools, creative centers for children
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	17	6	11	preliminary vocational
միջին մասնագիտական	39	24	15	middle vocational
բարձրագույն մասնագիտական	52	32	20	higher vocational
Առողջապահության ոլորտ՝				Public health sphere
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	37 899	...	...	annual attendance to polyclinic during the year (number of attendances)
Մարզիկներ, մարդ	381	72	309	Athletes, person
Զբաղվածներ, մարդ	4 158	2 117	2 041	Employed, person
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	-	-	-	including- in Science establishments
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	-	-	-	including - doctors of Science
գիտության թեկնածուներ	-	-	-	candidates of Science
ուսուցիչներ	187	147	40	teachers
բժիշկներ	21	...	...	physicians
միջին բուժանձնակազմ	45	...	...	paramedical personnel
Գործազուրկներ, մարդ	381	275	106	Unemployed, person
Սոցիալական ապահովության ոլորտ				Social insurance sphere
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 890	1 125	765	total pensioners/ as of the end of the year/ person
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	387	X	X	families that get poverty family benefit and one-time benefit
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում				Annual attendance during the year
գրադարան	31 510	...	...	library
թատրոն	-	-	-	theatre
համերգ	-	-	-	concert
թանգարան	156	...	...	museum
Իրավական ոլորտ				Law sphere
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	35	X	X	total crimes, during the year
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	24	X	X	of which - not grave crime
միջին ծանրության	8	X	X	medium crime
ծանր	3	X	X	grave crime
առանձնապես ծանր	0.0	X	X	special grave crime

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են:
The indicators are accountable.